UTANMAYIN GÖZ YAŞLARINDAN

TUDEUSZ ROZEWICZ
çevirenler: A. KADİR_G. FINDIKLI

şiir

2. BASKI

UTANMAYIN GÖZ YAŞLARINDAN

UTANMAYIN
GÖZYAŞLARINDAN
Şiir

YAZKO
Türkocağı Cad.
No: 17, Kat: 1
Cağaloğlu — İstanbul

A. Kadir'in öteki kitapları:

TEBLİĞ
BUGÜNÜN DİLİYLE MEVLANA / 6. baskı
HOŞ GELDİN HALİL İBRAHİM / 2. baskı
ASIL ADALET
SEÇME ŞİİRLER (Asım Bezirci ile) / 2. baskı
İLYADA (A. Erhat ile) / 4. baskı
DÖRT PENCERE
ESKİ ÇAĞLAR TARİHİ
1938 HARP OKULU OLAYI / 3. baskı
BUGÜNÜN DİLİYLE TEVFİK FİKRET / 3. baskı
MUTLU OLMAK VARKEN / 2. baskı
ODYSSEİA (A. Erhat ile) / 3. baskı
DİLDEN DİLE
DÜNYA HALK VE DEMOKRASİ ŞİİRLERİ 1
VİETNAM ŞİİRİ (Afşar Timuçin ile)
FİLİSTİN ŞİİRİ (Afşar Timuçin ile) / 2. baskı
PORTEKİZ SÖMÜRGELERİ ŞİİRİ (Afşar Timuçin ile)
DÜNYA HALK VE DEMOKRASİ ŞİİRLERİ 2
SOVYET RUSYADA ONBEŞ GÜN
BUGÜNÜN DİLİYLE HAYYAM / 4. baskı
MAKİNALARIN TÜRKÜSÜ Brecht / 2. baskı
KARANLIK ZAMANLAR Brecht (G. Fındıklı ile)
DÜNYA HALK VE DEMOKRASİ ŞİİRLERİ 3
HALKIN EKMEĞİ, B. Brecht / 4. baskı

Bu kitap Ağaoğlu Yayınevi Tesislerinde
dizildi, basıldı, ciltlendi, 27 73 37
Kapak: Seckin Yasar
İstanbul 1981

UTANMAYIN GÖZYAŞLARINDAN

TUDEUSZ ROZEWICZ

Çevirenler :
A. KADİR GÜLEN FINDIKLI

Yazarlar ve Çevirmenler Yayın Üretim
Kooperatifi

İÇİNDEKİLER

Gerçekçi Şair T Rozewicz	7
Utanmayın Gözyaşlarından	11
Bir Polonya Köyünde	12
Asılmışların Anası	15
Kurtulan	16
Bizi Rahat Bırakın	17
Yükten Kurtulma	18
Delileri Görürüm	19
Oh Ne Güzel	20
Mezbahalar	21
Çağdaş Bir Aşk Şiiri İçin Taslak	
Boşluktaki Baş	24
Yaşlı Bir Köylü Kadın Kıyı Boyunca Yürüyor	25
Bir Ağaç	
Korku	
Aşk 1944	31
Altın Dağlar	32
Ölüler	33
Kayıtlara Geçmeyen Mektup	
Yeni Benzetmeler	
Yaşayan Yıldız	
Malaya Haritasından Silinen Bir Kasaba Yenderan	38
O Kadar Gizli ki	40
Bir Biyografiden	43
İkinci Önerme	44
Geri Dönüş	45
Sözcüklerin Ötesinde	46
Eve Dönüş	47
Bir Sabır Dersi	48
Çocukların Katli	51
At Kuyruğu	52
Yeşil Gül	54
Yaşamın Ortasında	56

GERÇEKÇİ ŞAİR:
TUDEUSZ ROZEWICZ

1921 yılında Varşova'da doğan Rozewicz, eğitimleri 1939'da savaşla birlikte birdenbire kesilen bir kuşaktandır. 1938'de okulu bıraktı. Çünkü küçük bir subay olan babasının onu daha fazla okutacak kadar parası yoktu. Ama o daha o zamanlarda, okul dergisinde ilk şiirlerini yayımlamıştı bile. Kendi kuşağından olan kimi genç şairler, örneğin Baczynski ve Gajcy, Varşova ayaklanmasında ölmüşler, Stroinski ve Borowski gibi şairler de ya hapse konmuşlar ya da toplama kamplarına gönderilmişlerdi. Bu arada Herbert ve Bialoszewski 1956'da sansürün gevşemesine dek şiirlerini yayımlayamamışlardı. Rozewicz'in savaştaki kendi deneyleri de oldukça ilginçtir: Yaşamını sürdürmek için yaptığı garip elişleri, gizli askerî okulu bitirişi, direnme hareketine katılışı ve gizli basında şiirlerini yayımlayışı. 1945'te sanat tarihi okumak için Krakow Üniversitesine girdi. İlk şiir kitabı «Endişe»yi 1947'de yayımladı. 1966'da, en büyük Polonya edebiyat ödülü olan Devlet Ödülünü aldı. 1971'de genç Polonyalı şairler kendisini, yaşayan en önemli Polonyalı şair seçtiler.

Toplumdaki rolünü tam olarak bilmeyen şair, sanatının görevi üstüne sorular sorar: Neden yazmalı? Amaç nedir? İyi nedir? Gençliği savaşlarda geçmiş, bilinci Alman gaddarlığıyla yuğurulmuş, ülkesinin karmaşık ve acıklı savaş sonrası dönemin-

de erginliğe erişen bir kişi için bu sorun özellikle etkileyicidir ve ahlâksal açıdan doyurucu bir yanıtı gerektirir. Bu koşullar altında, eğer bir yazar, şiirin herhangi bir görevi olmadığını öne sürerse, en azından estetik bir amaca yönelmek zorundadır. Kaçınılmaz olarak bu inanç, içtenliğin saygınlığına yol açar, basitliği öne alır.

Rozewicz, insanlık için sadece kendi bildiğini doğru gören bir sözcü haline gelme tehlikesini engelleyebilmiştir. Neyi belirtmesi ve nasıl belirtmesi konularında deneye dayanmayan kararları önleyerek yapmıştır bunu. Gücü ve güveni buradan gelmektedir Çok dolaştığı için oldukça geniş kültürel alıntılar yapması doğaldır. Ancak o, bu gereçleri, Yeats, Paund, Eliot ya da ondokuzuncu yüzyılın büyük Polonyalı şairi Cyprian Norwid gibi kullanmamıştır. Yani o, bunları ülküsel bir uygarlık örneği yaratmak için kullanmamıştır. Kültürel nesneleri ve olayları, özel değer örnekleri olarak ayırmaz. Paris'te ya da Milano'da, tıpkı galerilerdeki sanat yapıtları gibi tren istasyonlarındaki orospuların farkındadır ve Norwid, Paund ya da Eliot'un yaptıkları gibi, gururun sefalete yeğ tutulmasını göstermek için hiçbir çaba harcamaz. Aynı biçimde Rozewicz, tarihsel olaylara ya da anıtlara değindiğinde (örneğin «Bir Sabır Dersi»nde Çin Seddi) amacı onları kutlamak değil, çağdaş bilinç üzerindeki etkilerini göstermektir.

Şiirlerinde genellikle «ben» sözcüğü sık sık geçer. Bu nedenle şiirlerinin tümüyle kendi yaşantısından gelmekte olduğuna inanırız. Aynı doku geleneksel Hıristiyan sembolizmi ve uygulamasına dayanan şiirlerinde de ortaya çıkar. Aslında, şiirlerinde açıkça görüldüğü gibi, inançsızlığından herhangi bir ödün vermemektedir. Ama gene de şiirleri İncil'den alıntılarla ve Hıristiyan sanatıyla doludur. Neden? Çünkü o, bu kültürde büyümüştur

Böylece inancı ne olursa olsun, tüm deneyinin önemli kesimini ve şiirlerinin kaçınılmaz bir bölümünü oluşturur.

Kısaca öne sürdüğümüz konu şu: Rozewicz'in dolaysızlığının ve özbilinçten yoksun oluşunun temel sonucu, sanatının garip bir biçimde yansız olmasıdır. Hiç bir özel teması yoktur. O, sadece sanat, politika, insan, din ya da herhangi bir görüşüne uyuyor diye seçmez konularını. Rasgele bir deneyi onun şiirinde anlatımını bulabilir. Belki de en etkili şiirleri, rasgele nesneler üzerine yazdıklarıdır. Bu da Rozewicz'in, neden şiir üzerine bu kadar şiir yazdığını gösterir. Çünkü o, tüm bir deney kuşağını, en önemsizinden en önemlisine kadar, şiire dönüştürmeye adamıştır kendini. Ona göre, şiir yazmak ne bir vakit geçirme ne de bir meslektir, ama bir yaşam biçimidir. İşte böylece şiirin yapısı ve amacı sürekli olarak incelenir ve sorguya çekilir.

Hayvan davranışlarını insan davranışlarıyla ve kutsal tutkularla karıştırması, aynı anda insanı, hayvanı ve tanrıyı bir bütün haline getirme amacına hizmet eder. Onun şiirlerinde sahte tavırların maskeleri şiddet ve ölümle düşürülür. Acımasızca ama aynı zamanda sürekli bir acıma duygusuyla yapar bunu. Bu tutku arada duygusallığa dönüşerek yozlaşabileceği için, Rozewicz, bir aşamada toplumcu gerçekçilik doktrininin gereklerine boyun eğmekle suçlanmıştır. Ama bu boyun eğme, bütünüyle raslansaldır. Rozewicz'in, ne biçimde olursa olsun, inandırılmaya ihtiyacı yoktur. Aslında o, yapısı bakımından gerçekçi idi. Rozewicz gibi bir ustanın elinde bu gerçekçilik, dürüstlüğe ve sevgiye açılan bir yol haline geldi. Böylece, zaman zaman buna boyun eğmesi, siyasal çıkarları yüzünden kendi ilkelerine ihanet etmesinden değil, tam tersi, onlara hiç ödün vermeden bağlı olmasındandı.

UTANMAYIN GÖZYAŞLARINDAN

Utanmayın gözyaşlarından, genç şairler,
utanmayın gözyaşlarından.

Şaşın kalın aya,
ayla aydınlanan geceye,
katkısız sevgiye, bülbül şarkılarına
şaşın kalın.

Korkmayın cennete inmekten,
yıldızlara uzanın,
benzetin gözleri yıldızlara.

Etkilenin bir gülden,
kavuniçi bir kelebekten etkilenin,
doğan günden, batan günden.

Şipşirin güvercinler besleyin,
köpekleri, makinaları, çiçekleri, gergedanları
seyredin gülümseyerek.

Söz edin ülkülerden,
gençliğe içli şiirler söyleyin,
güvenin şu yabancıya,
sokağınızdan geçen.

Güzelliğe inancınız katkısız olmalı,
insana inancınız etkili.

Utanmayın gözyaşlarından, genç şairler,
Utanmayın göz yaşlarından.

BİR
POLONYA
KÖYÜNDE

Bir Polonya köyünde,
güz yağmuru altında uyuyan,
ve yalnız
tarlalardaki arı duru görüntünün, yıllar boyu,
folklor gökkuşağı içinden görüldüğü,
ve Dupont'un ve Morgan'ın
hiç duymadığı
küçük bir Polonya köyünde.

Tyhssen ve Krupp'un
hiç duymadığı
öylesine küçük bir köyde
ki sadece
Wehrmacht haritalarında
bulunur adı.

Rüzgârın fırdöndüğü,
kara baklaların yağmur altında
altın gibi ışıldadığı
ve su birikintilerinin
ölü gökyüzü gözlerine benzediği
bir güz gecesi
aldılar onu.

Döşemesini çok kuşakların çiğnediği
ve Bizans yüzlü ananın
kurumuş çiçekler önünde
kapkara ve sessiz soluksuz durduğu
bir odadan
aldılar götürdüler onu.
Bir güz gecesi
ayırdılar onu
gaz lambasının yuvarlak ışığından.
Genç bir adamdı,
pamuklu bir gömlek vardı sırtında.
Kaldırdılar bir akşam yemeğinden onu.

Yabancı üç adam
girip odaya
yolu göster, dediler,
ve onu dışarı çıkarınca
karısı ağzını açtı
ve öylece kalakaldı
eli boğazında.

Ve ne olduysa dışarda oldu.

Gösterirken eliyle onlara
gidecekleri yolu,

üç kişiden biri
vurdu onu gözlerinin arasından,
tam ortasından ak alnının.

Yuvarlandı çamurun içine
ve kaldı oracıkta.
Ve katiller daldılar
göbeğine karanlığın.

Gökyüzü temizledi
kara ağzını yağmurla.
Ve karanlık ana
kılıçlarla delik deşik kucağına
kodu oğlunun başını.
Tahta haçlar
tarlalarda
ve yollarda,
çamurun içine diz çökmüşler,
rüzgârın fırdöndüğü,
kara baklaların yağmur altında
altın gibi ışıldadığı
bir küçük Polonya köyünde.

Morgan ve Rokfeller,
Krupp ve Thyssen
duymadılar bu silâh sesini,
bu cinayeti görmediler.

ASILMIŞLARIN ANASI

Kaba derisine kalabalığın
sürtüne sürtüne
yürür
burada
asılmışların anası
sokakta,
kapkara.
Taşır avucunda
gümüşten bir kafa,
karanlıkla dolu,
ışıkla parça parça.
Ne ağır, ah, ne ağır bir yük bu.

Çıkmış aklının dışına,
türkü çığırır, türkü çığırır.
Kırık pabuçlarının topukları,
memeleri bomboş,
memeleri kuru.

Bir canavar düdüğü ulur beyninden
çatıların üstündeki şişkin aya doğru.

Arşınlar çıplak ayaklarla
beton sokakları
asılmışların anası.
Ve çöker dibe,
boynunda ay asılı,
sürtüne sürtüne
kaba pullarına kalabalığın.

KURTULAN

Yirmi dört yaşındayım.
Katliama sürüklendim.
Kurtuldum.

Eşdeğerli sözcükler bunlar,
boş sözcükler:
İnsan ve hayvan,
sevgi ve nefret,
karanlık ve aydınlık,
dost ve düşman.

İnsanları gördüm ve hayvanları,
öldürme biçimleri aynı:
Parçalanmış insan gördüm
kamyonlar dolusu,
bir tanesi kurtarılamaz.

Yargılar sadece sözcüklerdir:
Erdem ve suç,
gerçek ve yalan,
güzellik ve çirkinlik,
cesaret ve korkaklık.

Erdem ve suç aynı ağırlıkta,
gördüm bunu:
Hem erdemli hem suçlu
tek insanda.

Bir öğretmen ararım, bir usta,
versin geri
görme, duyma, konuşma yeteneğimi,
bir ad koysun yargılara, nesnelere yeniden,
ayırsın aydınlıktan karanlığı.

Yirmi dört yaşındayım.
Katliama sürüklendim.
Kurtuldum.

BİZİ
RAHAT
BIRAKIN

Unutun bizi,
bizim kuşağımızı,
yaşayın insan gibi,
unutun bizi.

Bitkileri kıskandık biz,
taşları kıskandık
ve köpekleri.

Olmak isterdim bir fare,
derdim ona.

Ben istemezdim,
isterdim ben uyumak
ve uyanmak
savaştan sonra,
derdi o,
gözleri kapalı.

Unutun bizi,
bizi rahat bırakın,
sormayın gençliğimizi.

YÜKTEN
KURTULMA

Size geldi
ve dedi:

Ne dünyadan sorumlusunuz,
ne de dünyanın sonundan.
Aldılar omuzlarınızdan yükü.
Kuşlar ve çocuklar gibisiniz artık,
oynayın hadi.

Ve başladılar oynamaya.

Ve unuttular
soluk almak için
bir savaşım olduğunu
çağdaş şiirin.

DELİLERİ GÖRÜRÜM

Delileri görürüm,
domuzuna inanarak
deniz üstünde yürüyen
ve dibe çöken.

Sallar dururlar hâlâ
benim kuşkulu kayığımı.

Ben acımasız, hain,
ve de sağ salim,
o kaskatı elleri iterim.

Yıllar geçer gider,
hep iterim ben o elleri.

OH
NE GÜZEL

Böğürtlen toplayabiliyorum
ormanda, oh ne güzel,
ne orman kaldı sanıyordum
ne böğürtlen.

Gölgesinde yatabiliyorum
bir ağacın, oh ne güzel,
sanıyordum artık ağaçlar
gölge vermez.

Birlikteyim seninle,
yüreğim atıyor, oh ne güzel,
yok sanıyordum
insanın yüreği.

MEZBAHALAR

Pembe ülküler dört parça
mezbahalarda asılı.

Satar dükkânlar
palyaçoların
ölüm maskelerini,
alacalı bulacalı,
biz yaşayanların,
kurtulmuşların,
savaşın göz boşluğuna
boş boş bakan
bizim
suratlarımızdan
yırtılıp alınan.

ÇAĞDAŞ BİR AŞK ŞİİRİ İÇİN TASLAK

Kuşkusuz beyazlık
külrengiyle tanımlanmalı,
bir kuş bir taşla,
ayçiçekleri
Aralıkta.

Eski aşk şiirleri
tanımlanırdı etle,
söz edilirdi ya da şundan bundan,
örneğin kirpiklerden.

Ve kuşkusuz kırmızılık
külrengiyle tanımlanmalı,
güneş yağmurla,
papatyalar Kasımda,
dudaklar geceleyin.

Ekmek en iyi,
en açık
tanımlanmalı
açlıkla,
bir öz vardır
ekmeğin içinde,
nemli ve gözenekli
ve ılık,
ayçiçeklerini getirir geceleyin akla,
baldırlarını Kibele'nin,
göbeğini,
memelerini.

Suyun
saydam ve
bir kaynağı anımsatan tanımlaması
susuzluğun tanımlamasıdır
ve külün
ve çölün:
bir serap getirir akla,
giriverir sudan bir ayna içine
bulutlar ve ağaçlar.

BOŞLUKTAKİ BAŞ

Güzel bir baş sanıyorsan
eğer sen kendini
yükseklerde
dimdik,

etkin başı sanıyorsan
eğer sen kendini
duru yörüngelerinde aklın,
ve sanıyorsan
buradan duyduğunu
aşağılarda homurdanan, koşuşan
ve ağzını şapırdatan
sürüyü,

böyle sanıyorsan sahiden,
bir başsın sen
insansız bir havada
yavaşça sallanan,

bir başsın sen,
kesilip
bir yana atılması
gereken.

YAŞLI BİR KÖYLÜ KADIN KIYI BOYUNCA YÜRÜYOR

Yürüyor kıyı boyunca
temiz, ak başörtüsü altında.

Koşuyor dalga ona doğru,
koşuyor onu karşılamaya,
kadının içinden koştuğu
çayır kadar taze
ve cıvıl cıvıl
bir dalga.

Yaşlı köylü kadın
yürüyor kıyı boyunca.

Hâlâ bitkin.
Titrer hâlâ.
Yolculuktan,
yapay ışıklardan,
heyecanlı gidip gelmelerden
şaşkın hâlâ,
masalardaki dumanlardan hâlâ şaşkın,
kapalı kompartımanda geçen
boğucu geceden,
ve mikrofonların
soğuk bağırtılarından
hâlâ şaşkın.

Şafakta vardı buraya.

Gümüş kum tepecikleri üstünde
bilinmeyen çiçekler ürperdi,
sivri otlar, pembe ışıklar arasında.

Yürüyor
ayak izleri bırakarak kumda,
tepenin eteğindeki köyden
gelen ilk kadın
yürüyor
kıyı boyunca.

Siliyor dalga ayak izini,
ve arkada,
kumun üstünde
bırakıyor bir deniz kabuğu,
içi apaydınlık kabuğun,
deniz çiçekleriyle,
çürümüş köklerle,
sönmüş kehribar dallarıyla
apaydınlık.

Yürüyor kadın
kıyı boyunca,
eğilip
su alıyor bir avuç,
sokuyor yüzünü suya,
duyuyor dudaklarında denizi
bir gözyaşı gibi.

Yürüyor,
çenesinin altında bağlı
ak başörtüsü altında,
pabuçları omuzundan sarkarak
—böyle gider o kasabada pazara,
delinmesinler diye daha çok—.

Yürüyor o yıllardır
toprağın, suyun içinden,
çamurun, dolu taneciklerinin içinden,
yağmurun, gün ışığının içinden,
taşların ve otların,
bulutların ve yeryüzünün içinden,
arasından mahfazalı kapıların
ve taş kiliselerin arasından yürüyor.

Yürüdü o
yarım yüzyıl boyu
o kocaman denize doğru,
bir yeni egemenlik
getirene dek onu mutlu kıyıya.

Deniz ve gök, bitişik,
gök-denizde
haykırır bir martı.
Deniz kargası, apak,
üstünde ibiğin
bir küçük beşik.

Yaşlı köylü kadın
yürüyor kıyı boyunca.
Bir deniz kabuğu alıyor eline,
dinliyor
ve gülümsüyor
göğe, denize
ve kendi kendine.

Dolabın üstünde,
kâğıttan çiçekler arasında,
resimleri ortasında azizlerin,
bir kabuk dururdu tıpkı böyle,
içinde mavi kar taneciklerinin
sonsuza dek yağdığı
bir billur top.
Deniz bu kabuğun içinde saklı,
derdi yaşlılar,
çocukların gözleri parlardı.

Kükreyen dalgalara kırmızı bir top
atıp tutan genç
bir yaşlı kadın gördü.
Ak bir örtü vardı başında.

Gözleri yarı kapalı,
ve yüzü
parlıyordu ışıkta
yağmurdan sonra parlayan
bir çiçek gibi.

Konuştu koca deniz.

Dilsiz deniz değildi konuşan:
Gözleri aralandı kadının,
kıpırdadı dudakları.

BİR
AGAC

Mutluydular
eski şairler,
sözcükleri ağaca benzerdi,
kendileri çocuğa.

Ne asarım ben
çelik yağmurları
altında ezilen
bir ağaç dalına?

Mutluydular
eski şairler,
çocuk gibi tepindiler,
ağaç altında.

Ne asarım ben
şu yanan,
dili tutulan
ağacın dalına?

Mutluydular
eski şairler,
meşe altında
çocuk gibi şakıdılar.

Oysa bir gece,
istenmeyen bir cesedin
ağırlığıyla çatırdadı
bizim ağacımız.

KORKU

Senin korkun güçlü,
fizikötesi,
oysa elinde çantasıyla
bir küçücük memur benimkisi.

Bir dosya ile
bir soru kâğıdı:
Ne zaman doğmuşum,
nasıl geçinirmişim,
ne yapmışım,
neye inanmazmışım?

Ne yaparım burada,
ne vakit vazgeçeceğim rol yapmaktan,
nereye gideceğim
buradan sonra?

AŞK
1944

Çıplak, savunmasız,
dudak dudağa,
gözler
dört açılmış,

kulaklar kirişte,

sürüklendik gittik
bir deniz üstünde,
gözyaşlarından, kandan.

ALTIN DAĞLAR

Yaşım
yirmi altıydı
ilk kez
gördüğümde dağları.

Ne güldüm,
ne bağırdım,
konuştum fısıldayarak
karşısında dağların.

Anlatmak istedim
döndüğümde eve
dağları bir bir
anama.

Nasıl gelirdim üstesinden,
gece her şey görülür farklı,
dağlar da, sözcükler de.

Anam sessizdi,
yorgundu belki de,
uyuyakaldı.

Eridi bulutların içinde
alçakgönüllü insanların
altın dağları,
ayı.

ÖLÜLER

Ölüler anımsadılar
umursamazlığımızı,
ölüler anımsadılar
sessizliğimizi,
ölüler anımsadılar
sözcüklerimizi.

Ölüler burunlarımızı görür
ve gülümsemelerimizi,
bir kulaktan bir kulağa yayılan.
ölüler görür
bedenlerimizin değmesini birbirine,
ölüler görür
ellerimizi,
alkışlamaya hazır.

Kitaplarımızı okur ölüler,
dinler ölüler konuşmalarımızı,
çok önceleri yapılan.

Ölüler duyar
şapırdayan ağızlarımızı,
dinler ölüler söylevlerimizi,
ölüler katılır tartışmalara,
çoktan bitmiş.

Stadyumları görür ölüler,
toplulukları görür ölüler
ve düzgün nutuklar atan koroları.

Tüm yaşayanlar suçlu,
çiçek demetleri sunan
küçük çocuklar
suçlu,
sevgililer
suçlu,

kaçanlar ve kalanlar
suçlu,
olur diyenler,
olmaz diyenler
ve hiçbir şey dememiş olanlar.

Yaşayanların hesabını tutar ölüler,
ölüler eski saygınlığımızı geri vermeyecekler.

KAYITLARA
GEÇMEYEN
MEKTUP

Ama İsa eğildi
ve kumun üstüne yazdı.
Ve gene iki buklüm oldu sonra
ve gene yazdı parmağıyla:
O kadar bitmişler,
o kadar ilkeller ki, ona,
yapmak zorundayım mucizeler.
Öyle budalaca işler görürüm ki, sorma,
sen anlarsın ama,
bağışlarsın oğlunu.
Çeviririm suyu şaraba,
diriltirim ölüleri,
yürürüm deniz üstünde.
Çocuk gibiler,
göstermem gerek yeni yeni şeyler
onlara sık sık.
Düşün halimi.

Ve onlar yaklaşırlarken,
yazdıklarını bir bir sildi İsa.
Ve bu sözcükler
ne bir daha göründüler,
ne de görünecekler bir daha.

YENİ
BENZETMELER

Neye benzeteceksin
günü,
geceye benzer mi?
Neye benzeteceksin
elmayı,
krallığa benzer mi?
Neye benzeteceksin
eti,
gece vakti
sessizliği
dudaklar arasındaki?
Neye benzeteceksin bir gözü,
karanlıkta bir eli,
sağ sola benzer mi?
Neye benzeteceksin
dişi, dili, ağzı,
bir öpücüğü,
kalçayı,
saçı,
parmakları,
soluğu,
sessizliği,
şiiri,
gündüzün,
geceleyin?

YAŞAYAN
YILDIZ

Hangi gunler sarar beni,
yumuşacık, kokulu,
Asurlu tüccarların sakalı gibi,
nice günler, nice günler,
özenle yığılmış üstüste.

Hangi geceler yutar beni
bir gırtlak kadar karanlık,
sarılmış bir kırmızı zarla,
nice geceler, nice geceler,
bir balinanın karnında.

Birden dostum çıkageldi,
bir delik alnının ortasında,
incecik sakalları yoluverdi,
obur karnı deşiverdi,
ve incecik belkemiğini sürüngenin
ustalıkla çekip alıverdi
ve döküverdi içine
taptaze, ak bir ilik,
gümüşten bir yıldız gibi.

MALAYA
HARİTASINDAN
SİLİNEN BİR KASABA
YENDERAN

Yenderan yitti gitti
yeryüzünden.
Yenderan ne?
Bir bitkinin adı mı,
bir ışık mı yoksa
titreşen bir yapraktaki?
Yenderan,
adı mı
bir küçük serserinin,
ana babasının aramadığı?
Yenderan,
adı mı yoksa
gezici bir sirkin,
kasaba kıyısında kurulan
ve şafakta çekip giden?
Yenderan,
tünemiş bir kuş mu
bir ağaç dalına?

Bir yaprak mı Yenderan?
Bir serserinin adı mı Yenderan?
Gezici bir sirkin adı mı?
Kanadı mı yoksa rüzgele geçen bir kuşun?

Yenderan yitti gitti
yeryüzünden.
Bir ırmak mı
Yenderan
kayalar arasında saklı?
Bir günlük kelebek mi?
Bir kız çocuğu mu
ağaçlar arasında koşuşan?
Bir gülümseme mi,
bir gözyaşı mı?
Yenderan!
Yenderan!
Gölge mi?
Işık mı?

Kestiler kauçuk tarlalarında
âsi başları,
kara başları,
sessiz dudakları.

Kestiler maden ocaklarında
âsi başları,
kara başları,
sessiz dudakları.
Âsi başları kestiler
özgürlüğü korkutmak için.

Söz eder işte onlardan
bu sessizlik.

O KADAR GİZLİ Kİ

O kadar gizli ki,
çok az renk katar
cisimlere,
insanlara,
manzaralara.

Bir belirli anda
(ne zaman bilmem)
başlar koşmaya
birlikte
birine doğru,
bir şeye doğru,
bir yere,
bir yüze.

Ayırt etmek gerek.

Birincisi
ilkel.

Ama öteki
o kadar yumuşak ki,
belki de anımsatır size
gizli bir sevgiyi,
çocuk oyunlarını belki de,
girer bir ses kılığına
bir kapı ardından, belli belirsiz,
adınızı ve soyadınızı anar
ya da bambaşka
bir adı ve soyadını.

Hoşlanır yuva yapmaktan
kapalı evlerde
bi sürü zarfları, dosyaları,
tren biletlerini,
ve çağrıları.

Sabırlıdır ve de inatçı.

Alır sizi pençesine, sıkar sizi,
tam siz boğulurken
izin verir kaçıp gitmenize
ellerinden.

ama gene de vardır elleri,
soluk alabilirsiniz
ve konuşabilirsiniz
bir çocukla,
ve çocuk
elinizi tuttuğunda
ve tam siz
sanırken gideceğinizi
durdurur sizi.

O gün kullandı bir çağrıyı.
mektup
bir iki gün
bir kâğıt yığını altında
unutulmuş kaldı.

Apaydınlık bir gün ışığında,
saygın kişilerle dolu
kalabalık bir evde
öğle yemeğinden önce
üzerime atıldı.

Birbiri peşisıra
yumruklar yağdı
karnıma, boynuma, başıma.
Haykırmam gerekti
ya da kapıyı açmam,
ama ne soluğum kalmıştı,
ne de konuşma gücüm.

Bıraktığı vakit beni
işim bitmişti.

BİR
BİYOGRAFİDEN

Doğum yeri,
doğum tarihi:
1921, Radomsko.

Evet,
bu yaprak
oğlumun ders kitabında
benim yaşamım.
Hâlâ biraz yer kalmış
ve bazı boşluklar.

İki tümce sildim sadece
ve bir tümce ekledim yalnız.
Kısa bir süre sonra
yazacağım bir iki sözcük daha.

Bana sorma
daha önemli olaylarını, tarihlerini
hayatımın,
sor başkalarına.

Benim hayatım bitti bitecek,
kimi zaman
iyiydi,
kimi zaman
berbat.

İKİNCİ
ÖNERME

Şiir
bitti.
Parçalamak onu şimdi
ve gelirken bir araya yeniden
parçalamak bir kez daha
gerçekle birleştiği yerlerden,
kaldırmak eklemleri,
gelişigüzel öğeleri,
hayalden gelen,
geriye kalanlar
bağlanırlar
sessizlikle
ya da kalırlar bağlanmamış.
Şiir bitti mi
üstüne kurulan
temeli atın
-- çünkü temeller
kısıtlar hareketi
ancak o zaman
yükselir yapı,
bir de bakarsın
çıkmış gerçeğin de ustüne
ki sonunda
çarpışacaktır gerçekle,
ki bu çarpışma
olacaktır doğumu
yeni bir şiirin,
onu şaşırtan,
onu parçalayan,
onu değiştiren,

ve değişirken
kendisi de.

GERİ DÖNÜŞ

Bir türlü anlaşamam
bazı şiirlerimle,
yıllar geçer
anlaşamam onlarla.
Gene de vazgeçemem onlardan,
kötüler ama gene de benim onlar,
yaratan benim onları.
Yaşarlar benden uzakta
tasasız, ölü.
Ama bir gün gelecek, hepsi
koşa koşa dönecekler bana,
başarılılar, başarısızlar,
sağlamlar, sakatlar,
hor görülenler, istenmeyenler,
bir bütün oluşturacaklar.

SÖZCÜKLERİN ÖTESİNDE

Karanlığın içinden çıkmış
ne yaparsın öyle?
Neden istemezsin
ışıkta yaşamayı?

İçimde savaş
göz kapağını aralar
bir milyon parçalanmış yüzün.

Neyi birleştirmeye çalışırsın
kan lekeleri içinde?
Yükün ne?

Ben sözcükleri birleştiririm,
taşırım ben çağımı.

Sona erdi bile
senin güneşsiz uğraşın
çoktan.

Bir gözyaşı
anlatılamaz
sözcüklerin ötesinde.

EVE
DÖNÜŞ

Birdenbire pencere açılacak
ve seslenecek ana:
«Haydi bakalım eve!»

Duvarlar ayrılacak.
Çamurlu pabuçlarımla cennete gireceğim.

Oturacağım sofraya,
vereceğim sorulara ters cevaplar.

Rahat bırakın beni,
iyiyim. Ellerim arasında başım,
oturacağım, oturacağım.
Onlara nasıl anlatabilirim ki
o uzun
o karmaşık yolu.

Burada cennette anaları
yeşil atkılar örerler.

Sinekler vızıldar burada.

Ocak başında uyuklar baba
altı iş gününden sonra.

Hayır — anlatamam onlara
birbirlerinin boğazlarına sarıldıklarını
insanların.

BİR SABIR DERSİ

Çin Seddi.
Dokundum ona iki elimin parmaklarıyla.
Bir kuş şarkısı bu manzaranın göbeği,
bir kadın gülümseyişi bu kentin göbeği.
Manzara parçalanıyor,
kent dökülüyor kemikten ayrılan et gibi
bir gülümseme bırakarak geride.
Çin Seddi.
Tırmandım sırtına
uyuyan bir tanrının sırtına tırmanır gibi,
gördüm kendi gözlerimle onu,
uçsuz bucaksız.

Bir çağ vardı, kadınların köleler doğurduğu,
baştan ayağa kıskıvrak bağlı,
bunlar getirdiler fare kapanları,
deniz
alabildiğine yaygın ve yağan pırangalar, kocaman, [mavi.

Seddi anımsıyorum,
yağmur yağıyor bütün gün
durup dinlenmeden,
düşünüyorum ben Çin Seddini,
belkemiğini sönmüş hanedanın,
Buda'nın gülümseyişini,
gözleriyle küçük Chu-lin'in,
örgüleri yeşil kurdeleli.

Onu aşağıdan gördüm,
bir şairin yaşamına benziyordu
ve bir memurun yaşamına,
hiç bir şeye benzemiyordu.
Kuşbakışı gördüm onu bir kez daha
penceresinden
bir uçağın.

O sed bölündü,
hiç bir şey savunmadı, uzayıp gitmedi hiç bir şey.
Bir çağ vardı
kadınların küçük büyük hapisaneler doğurduğu,
ve kafesler, içinde bir yüreğin attığı.
Uyumsuz sesler veren o koskocaman pırangalar
[denizi
cesetler fırlatıyor yukarı,
pembe ayaklı.

O sed
nesnel bir ders sağlıyor
hayal edemeyen insanlara,
hayalin yapısı
gerçeği.

Sorduklarında bana
neye benzediğini seddin,
gülümseyerek dedim:
Ne başlangıcını gördüm
ne de sonunu.
Ve ekledim sonra:
Çok uzundu.

ÇOCUKLARIN KATLİ

Haykırdı çocuklar: «Anne!
Ben usluydum ama!
Burası çok karanlık! Çok!»

Bakın nasıl gidiyorlar dibe,
ufacık ayaklarına bakın
dibe çöktüler. Görüyor musunuz
ufacık ayak izlerini
şurda burda?

Şişmiş cepler
iplerle, taşlarla,
telden yapma küçük atlarla.

Büyük bir düzlük kapandı
geometrik bir yüz gibi
ve kara dumandan bir ağaç,
dimdik
ölü bir ağaç,
üstünde tek bir yıldız yok.

AT KUYRUĞU

Götürülecek bütün kadınların
traş edilince başları,
dört işçi, huş dallarından süpürgelerle
süpürdüler saçları
ve bir yere topladılar.

Şimdi temiz camın ardında
sert saçları yatıyor
gaz odalarında boğulanların,
taraklar ve iğneler var
içinde bu saçların.

Işıkla parıldamıyor bu saçlar,
rüzgârla ayrılmıyorlar,
okşamıyor bu saçları
bir el, bir yağmur, bir dudak.

Koca sandıklar içinde
bulut bulut kuru saçları
boğulanların,
ve solmuş bir örgü,
bir at kuyruğu, kurdeleli,
yaramaz oğlan çocukları okulda
çekerlerdi hani.

YEŞİL
GÜL

..Gülü yeşil iplikle işlerdi...»

Kocaman kentler
büyüyor,
kalabalıklaşıyor,
tenhalaşıyor,
yükseliyor dalga,
alçalıyor,
kentler,
insan kumsalı,
yakınlar birbirlerine.
Çöküşü görebilirsiniz
oraya buraya
serpilmiş
sözcüklerden.
Zor değil anlamanız içini,
ama içinde kovanın
kraliçe yokken
artar yalnızlığımız,
ve uzar neonların altında
insanlar arasındaki uzaklık.
Aşırı kalabalık kentlerde
insanlar
sürtüşe sürtüşe kan emiyorlar.

Yaşıyoruz bir adada,
bir avuç yaratığın doldurduğu bir adada,
sadece bize en yakın olanlarla kalakalmışız,
ama ayrılıyorlar onlar da,
yolcu yolunda gerek,
yanlarında
elektrik süpürgeleri
ve yavan tablolar götürerek,
kadınlar, çocuklar,
motorlu eşyalar,
bir bilgi deposu,
küller, düzme adlar,
bir güzelliğin kalıntıları,
bir inanç,
tanrıya benzeyen bir şey,
sevgiye benzeyen bir şey.
Daha başkaları
gidiyorlar mağaralarına,
dişlerinin arasında et parçaları.
Zayıflar kalıyor
barlardaki masalarda,
daha da zayıflar

sözcüklerin gölgesine yaslanmışlar,
ardından ölümü görebilirsin,
bu sözcükler öylesine saydam.
Aldırma,
gidiyoruz işte
sürüyerek ayaklarımızı,
kimse de gidiyoruz demiyor,
en iyisi hiç bir şeyi yıkmamak
ki herkes yaşasın sonsuza dek.

Anımsarsın,
açıktık
en karanlık dönemlerde,
kolayca içimize girerdi
başkalarının acısı, mutluluğu,
koşardı yaşamlarınız bana doğru
dört bir yandan,
şimdiyse kaplıyız bir zırhla.
Yüzümüzdeki çatlaklardan
görebiliyoruz
görsek görsek.

YAŞAMIN ORTASINDA

Dünyanın sonundan sonra,
ölümden sonra,
buldum kendimi yaşamın ortasında.
kendimi yarattım
ve yaşamı
ve insanları ve hayvanları ve manzaraları.

Bu bir masa, dedim,
bu bir masa,
bu bir ekmek masada, bu bir bıçak.
Bıçak yarar ekmeği kesmeye,
insanlar beslenirler ekmekle.

İnsan insanı sevmeli.
Çalıştım öğrenmeye gece gündüz
insanın neyi sevmesi gerektiğini,
insanı, dedim, insanı

Bu bir pencere, dedim,
bu bir pencere,
işte pencerenin ardında bir bahçe,
bahçede bir elma ağacı,
çiçekler dökülür,
meyvalar olurlar,
babam bir elma koparır,
elmayı koparan
benim babamdır.

Oturdum eşiğe.

Şu yaşlı kadın,
şu, elindeki iple
bir keçiyi çeken,
daha gerekli
dünyanın yedi harikasından,
daha gerekli,
daha değerli.
Kim düşünür,
kim derse ki,
o kadın gerekli değildir,
bence bu insan
kanlı katildir.

Bu bir insan,
bu bir ağaç,
bu bir ekmek.
İnsanlar yaşamak için yer
dedim kendi kendime
durmadan.
İnsan yaşamı önemli,
büyük önemi var
insan yaşamının.
İnsan yaşamının değeri
çok daha fazla
insanın yarattığı
şeylerin değerinden,

insan bir hazine,
dedim durdum,
inatla.

Bu su, dedim,
okşadım elimle dalgaları,
konuştum ırmakla.
Su, dedim,
güzel su,
bu benim işte.

İnsan konuştu suyla,
ayla konuştu,
çiçeklerle, yağmurla konuştu,
konuştu toprakla,
kuşlarla,
gökle.

Gök sessizdi,
toprak sessiz
Eğer bir ses duyulduysa
topraktan, sudan, gökten
akıp gelen,
sesiydi bu
bir başka insanın.

UTANMAYIN GÖZ YAŞLARINDAN

TUDEUSZ ROZEWICZ

çevirenler: A. KADİR_G. FINDIKLI

şiir

gençliğe içli şiirler söyleyin,
güvenin şu yabancıya,
sokağınızdan geçen.
Güzelliğe inancınız katkısız olmalı,
insana inancınız etkili.
Utanmayın göz yaşlarından, genç şairler,
utanmayın göz yaşlarından.

ÖNEMLİ NOT :

Bu kitap basılı fiyatının üzerinde satılamaz